

L'HORA DELS SOMNÀMBULS?

En realitat, l'espectre de la guerra no s'havia esvaït mai. Havia continuat sotjant el món després dels grans carnatges de la primera meitat del segle XX —dues guerres mundials, desenes de milions de morts— que culminaren amb el llançament de bombes atòmiques sobre Hiroshima i Nagasaki. Només cal recordar guerres de gran abast com les de Corea o Vietnam. No mancaren tampoc els incidents carregats de perill en el marc de la guerra freda, com la crisi dels míssils a Cuba el 1962. En general la fricció entre l'URSS i Occident donà lloc a un bon nombre de conflictes, així com les guerres d'alliberament colonial o antiimperialista. Cal afegir també els conflictes enquistats com el d'Orient Mitjà i guerres regionals com la que oposà Iraq a Iran. O els diversos conflictes localitzats al continent africà, de vegades autèntics genocidis, amb una seqüela de guerres inter-ètniques, la intervenció de «senyors de la guerra» o de mercenaris i estats fallits, com a Líbia o Sudán. Sense oblidar els enfrontaments derivats d'un exclusivisme nacional extrem com la guerra a l'antiga Iugoslàvia, en territori europeu. Hi ha hagut, doncs, multitud de guerres locals i conflictes regionals, així com incidents puntuals que generaren un perill autèntic. Però mai no es traspassaren de debò els llims de la generalització de la guerra. A l'URSS no li interessava de cap manera. Tot el contrari, volia guanyar temps, considerava que jugaria al seu favor. No fou així, com és sabut. I des dels Estats Units i l'OTAN va predominar la doctrina de la contenció. A la Xina, ara, també li interessa guanyar temps. Però hi ha altres agents en joc, factors emergents que marquen la diferència. La Rússia de Putin és una altra cosa. L'integrisme islamista anti-modern és una altra variable que genera inseguretats i desestabilització.

La història ha fet un tomb després de la fi de la guerra freda, amb un canvi de paradigma en els eixos de confrontació al món. A hores d'ara els focus de tensió són múltiples. Per un costat la guerra derivada de l'agressió de Rússia a Ucraïna. Per un altre el conflicte a l'Orient Mitjà, tan complex, en el qual conflueixen moltes variables, però que assoleix punts d'ebullició. Israel se sent amenaçat existencialment, i amb raó, perquè el règim dels aiatol·làs de l'Iran no amaga la voluntat de destruir-lo i atia el foc de manera sostinguda. I no es pot oblidar, igualment, el conflicte larvat al Mar de la Xina, amb reivindicacions territorials que en algun moment podrien derivar a una conflagració.

El fet nou —i esgarriós— d'aquesta època és la facilitat amb què s'evoquen escenaris bèl·lics. La reiteració amb què es parla del perill d'una guerra generalitzada, d'una possible «tercera guerra mundial». Fins i tot no es defuig d'evocar l'eventualitat de fer ús de les armes nuclears, de la bomba atòmica, dels míssils balístics, amb finalitats «tàctiques» o no.

De nou els càlculs estratègics, les ambicions territorials, les esferes d'influència, la prepotència agressiva, els interessos econòmics al voltant de matèries primeres, energia i mercats, així com l'angoixa existencial de determinats grups humans, tot això —tan conegut— torna a escena. I passa a primer pla. Com si la humanitat —que s'enfronta a problemes globals d'una gravetat extrema com la crisi climàtica— no haguera après res d'una experiència traumàtica, que tantes ferides va deixar, que tanta mort i desolació va causar, com la del període 1914-1945.

És hora de recapitular i d'aprofundir en les estratègies de pau. De cap manera l'horitzó dels nostres dies hauria de ser aquesta fatalitat. Un horitzó de guerra que fàcilment podria fer-se realitat si s'enllacen els diversos conflictes. I sobretot, si no hi ha una esmena activa i enèrgica, que hauria de vindre de la mà d'una gran mobilització cívica transnacional coordinada i eficaç. Una mobilització capaç de trencar la dinàmica dels interessos cecs, de les ambicions estúpides dels estats, dels diferents agents que de nou actuen com a «somnàmbuls» que podrien propiciar un despertar amarg...